

נחלת יעקב יהושע

פרשת וישב תשפג | שנה יא גליון תקלז

'יום הולדת' ויום המילה בכל שנה

יום טוב וסימן יפה

ויש נוהגין לעשות בכל שנה את יום הלידה ליום טוב, וסימן יפה הוא, וכן נוהגים בביתנו.

בן איש חי (שנה ראשונה ראה אות יז)

...

'יום הולדת את פרעה' (וישב מ, כ). עת שמחת לבו, ולעשות לו עונג בכל האפשר.

העמק דבר

...

'יום הולדת את פרעה' (מ, כ), באותו יום נולד בן למלך וקראו את שמו פרעה כשם אביו^ב, ומנהגם היה לעשות משתה בכל שנה באותו יום שנולד.

רבינו בחיי (וישב מ, כ)

^ב ראה מה שכתב רבינו בחיי בזה בפרשת שמות (א, ח) שזהו ה'מלך חדש' שקם אז, זה שנולד כעת, כשיוסף היה בבית האסורים.

יום גינוסיא

'יום הולדת' וגו' (וישב מ, כ). - יום לידתו, וקורין לו יום גינוסיא^א.

רש"י סוף פרשת וישב (מ, כ ד"ה יום הולדת); והוא מבראשית רבה (פח, ו)

...

'גנוסיא', יום הלידה בלשון יון. שפתי חכמים

...

'יום הולדת את פרעה' (וישב מ, כ), יש לי לומר יום זה תכלית שנתן ביום שנולד, ודומה לו (יחזקאל טז, ד) 'ביום הולדת אותך'.

ונראה לי 'הולדת' מ'הולדת'. ורוב בני אדם מחבבים יום שהוא תשלום שנתן, שהוא כנגד אותו היום שנולד, ושמחים בו ועושין בו משתה.

מדרש שכל טוב (וישב פרק מ סימן כ)

^א ראה משכיל לדוד שהוקשה מגמרא ריש עבודה זרה (ח, א) יום גנוסיא של מלכים ויום הלידה, דמשמע שהם שני דברים נפרדים. וראה שם מה שתירץ ליישב דברי רש"י.

לא במהרה אדם נופל ביום גנוסיא שלו

רבי יהושע בן לוי אמר עמלק כושפן היה, מה היה עושה, היה מעמיד בני אדם ביום גנוסיא שלו, לומר לא במהרה אדם נופל ביום גנוסיא שלו. מה עשה משה, עירבב את המזלות, הדא הוא דכתיב (חבקוק ג, יא) 'שמש ירח עמד זבולה' וגו' וכתיב 'נתן תהום קולו רום ידיהו נשא מרום ידיהו נשא נתן תהום קולו

ירושלמי (ראש השנה פרק ג הלכה ח)

...

לא במהרה אדם ניזוק ביום מולדתו, שאז המזל השולט ביום ההוא עוזר לו. קרבן העדה

מזלו חזק ומוצלח ביום זה

שם ההוא יומא בר תמני סרי שני הוה [רבי אלעזר בן עזריה]. נראה לי בס"ד דקדק לומר 'ההוא יומא' ולא אמר 'ההוא זמנא', דאפשר אותו היום היה יום הלידה שלו, והיה לו י"ח שנה שלמים, ולכך הצליח לעשות לו נס זה. דידוע, שיום הלידה יהיה המזל של האדם חזק בו ומוצלח, על כן נוהגים שכל אדם יעשה יום הלידה יום טוב לעצמו.

והא דנעשה לו בנס שמנה עשר דארי חוורתא כנגד שנותיו, להורות שהוא צדיק גמור, שכל י"ח שנותיו הם טובים בצדקות, והוא איש חי על דרך מה שכתוב [שמואל ב' כ"ג כ'] ובניהו בן יהוידע בן איש חי, קרינן חיל וכתיב חי.

בן יהוידע (ברכות כח, א)

יום טוב של שבועות כעין יום הולדת

'מקרא קודש יהיה לכם' (פינחס כח, כו), הואיל ונכתר זה היום באלו הכתרים, ראוי הוא לעשותו קודש ולשמוח בו. אותו רשע נאמר בו (וישב מ, כ) 'יום הולדת את פרעה ויעש משתה', כל שכן יום שנתחדשו ונתן להם כלי חמדה, ותעשו גם כן סעודה כביכול להקדוש ב"ה, ולעשות לו נחת רוח, במה בקרבנות, שנאמר (פינחס שם פסוק כז) 'זהקרבנתם עולה לריח ניחוח לה'.

ומה שלא הזכיר כאן בשעיר של עצרת חטא, כתב רבינו בחיי ז"ל הטעם בזה על דרך הפשט, לפי שהוא זמן מתן תורה, ושם היו ישראל כקטן שנוולד שהוא בלא חטא. ועל דרך הקבלה ירמוז לעצירתו של עולם, שבו יתבטל יצר הרע לגמרי וגדר אבניו נהרסה, עד כאן.

ש"ך על התורה (פינחס)

אז מען יעהרט זיך וואקסט מען

ב"ה, יום ה' בהעלותך באשמורת הבוקר, שנת 'התורה והגדולה ביחד' - [תרצט], קראקא.

לאהובי בני יקרי לבבי, הרב הגאון חריף ובקי בחדר"ת וכו', וירא שמים מרבים, מהר"ר אהרן שליט"א, עם זוגתו הרבנית הצ' תחי' לאוי"ט, עם הבן יקיר שליט"א.

ביום ג שבוע זו, יב סיון, היה יום הולדת שלך, לאריכות ימים ושנים טובים.

כמה ימים מקודם ליום ג שבוע זו, היה זה בזכרוני, ואחר כך מילתא ממני אזדא.

ורמז לזה (תהלים ב, ז - ח) 'אני היום ילדתיך - שאל ממנו ואתנה'.

ספרן של צדיקים (בערכו - מערכת לט אות ב)

הזכרה אצל הצדיק

רבי זישא מאפטא ז"ל נתן פתקא כמדומה להרב הקדוש ר' אלעזר זצוק"ל מקאזניץ ז'.

ושאלהו מה זה שאתה נותן היום פתקא.

והשיבו: היום הוא יום לידתי.

ואמר לו, שטוב עשה.

ואמר בשם הרב הקדוש רבי מיכלע - [מזלאטשוב] זצוק"ל, שביום לידתו טוב ליתן פתקא לצדיק.

ספרן של צדיקים (מערכה לח,

הרב הקדוש רבי אלעזר קאזניצער, אות יח)

...

ראיתי בספר 'ספרן של צדיקים', שחסיד אחד, שלא היה רגיל ליתן להרב הקדוש רבי אלעזר - [מקאזניץ] ז"ל פתקא, כשנתן לו שאלו הרב הקדוש מה היום מיומיים. והשיבו שהיום יום לידתו, אמר הרב הקדוש רבי אלעזר שטוב עשה. שכן אמר הרב הקדוש רבי מיכל ז"ל, שביום לידתו טוב ליתן פתקא לצדיק, עד כאן דבריו.

ונ"ל בס"ד לפרש דבריו, על פי מה שכתב בנו הרב הקדוש רבי יחיאל

^ה להג"ר חיים יצחק ירוחם ז"ל אב"ד אלטשטאדט.

^י בנו של הרב הקדוש רבי אלעזר קאזניצער זצ"ל.

^י יומא דהילולא בימים אלו, נלב"ע נר ב דחנוכה כו כסלו תרכב.

ועתה שחר קמתי, (כשהוא עת רצון, כמו שכתב ב'מגן אברהם' ריש סימן תקפא (ס"ק א) ^א), לברכך אהובי בני יקיר לבבי שליט"א.

הרבי רבי הירש זי"ע ועכ"י מרימינוב אמר בפה קדשו, אז מען יעהרט זיך, וואקסט מען י'.

זאלסט וואקסען בתורה ובגדולה וביראת שמים ובחסידות, ובעושר ובכבוד, ובבני וחיי ומזוני רויחי, ובנחת רוח דקדושה בכל הענינים כולם, ומכל הענינים כולם, ובכל הברכות הטובות הנגלות כולן בכל מכל כל.

ברכת יצחק ^ה (שו"ת חלק א סימן כא)

'שאל ממני ואתנה'

שמעתי בשם אדמו"ר מרוזין זצ"ל, שאמר כי ביום הולדת של אדם יתמלא משאלותיו.

והרמז בפסוק (תהלים ב, ז - ח) 'ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, שאל ממני ואתנה'.

עירין קדישין (עמוד תקז),

בשם ספר 'זכרון שמואל' (עמוד קצד)

'שאל ממני ואתנה'

הרב הקדוש רבי יחיאל יעקב מקאזניץ זי"ע י אמר, בכל שנה כשיבוא יום הולדת, יוכל אדם לשאול אז מהשם ית', וה' ימלא משאלותיו.

^ג על מה שכתב המחבר (סעיף א) שנוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים, כתב ה'מגן אברהם': באשמורת. מפני שהקדוש ב"ה שט בי"ח אלף עולמות, ובסוף הלילה שט בעולם הזה, והוא עת רצון (הגמ"נ).

^ד שגדלים גם ברוחניות.

סיום

ביום ז תשרי השלים בכל שנה החומש עם התלמידים ה, על שם שהיה יום לידתו.

וקיבל כל אחד מן התלמידים שהיו שם, ד צ"ל ט לקנות בהם לחמי חלב.

ליקוטי חבר בן חיים (בראש חלק ג, מנהגי ה'חתם סופר', מנהגי עצמו אד"ה אחר סעודת יום טוב; ג, א)

סיים מסכת אחת

ושמעתי שה'חתם סופר' ז"ל ביום ההולדת שלו... וסיים מסכת אחת.

מהר"י שטייף על התורה (וישב אות ק)

סיום מסכתא

בעת ההיא בראש חודש אדר, יום הולדת אבינו [- ה'כתב סופר'] זצ"ל, בהיותו בפעסט, ציוה למשמשו שלא יניח אדם לבוא לפניו כל היום.

והיה רגיל מימי נעוריו, לסיים על יום זה איזה מסכתא ?

השלים פרשיות אחרונות, וילך האזינו וזאת הברכה, ובוזה יצא גם ידי הנ"ל. ט סכום כסף.

וכן מעיד על עצמו במכתבו לבנו הג"ר יעקב עקיבא ז"ל, הנדפס בשו"ת 'כתב סופר' ליורה דעה (סימן קמח) בזה הלשון: הנה ברך לקחתי, ליום מולדתי א דראש חודש אדר, שהגעתי בעזה"י לשנת חמשים, והודיתי להשם יתב' ברבים על שהחינו וקימנו לזמן הזה, וברוך ית"ש הנותן ליעף כח ללמוד וללמד. כן יעזרני למען שמו ותורתו, עד זקנה ושיבה אל יעזבני ואל יטשני, ויהיה עמי כאשר היה עם אבותינו הקדושים זצ"ל, להגדיל תורה ולהאדירה, ולגדור פרצי התורה אשר רבו בעו"ה, ויציל אותנו ממוציאי דבה על תורתנו הקדושה, ועלינו יציץ נזרו, תרומנה קרנות צדיקים.

יעקב מקאזניץ, שבכל שנה ביום הולדת, יוכל אדם לשאול דבר מהקדוש ב"ה, וימלא שאלותיו.

ורמז לזה (תהלים ב, ז-ח) 'אני היום ילדתיך שאל ממני ואתנה' וכו', עד כאן דברי קדשו.

ומסתמא, אף שיום הלידה מסוגל לבקש מה' דבר, מכל מקום צריך המבקש להיות בעל מדרגה, שעל כל פנים אז ביומו ישמע תפלתו ובקשתו. לכן טוב לעשות אז שליח כשר, שיבקש בעדו בכוונה רצוי, ונותן פתקא לצדיק, והוא יבקש בשליחותו, ובוודאי אז ימלא הקדוש ב"ה משאלותיו.

מליצי אש (כסלו סימן רט

יומא דהילולא של הרה"ק רבי אלעזר ז"ל)

ב'אבודרהם' (סדר ליל הושענא רבה) כתב שיש מסיימים כל התורה בליל הושענא רבה, כי אולי לא השלים שבת אחת, משלימה כעת. ויש משלימים אותה במשך ימי חג הסוכות.

ומסיק שיותר טוב היה להשלימה בעשרת ימי תשובה, כדאמרינן בפרק קמא דברכות (ח, ב) רבי ביבי בר אביי סבר לאשלומינהו להני פרשיאתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי, פירוש, כדי שלא יהא נחשב לו לעון ביום הכיפורים. תנא ליה חייא בר רב מדפתי, דהרי אמרינן שצריך לאכול בתשיעי, וכל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי. לכן יותר טוב להקדימו לעשרת ימי תשובה.

ואולי, לכן השלים ה'חתם סופר' בז תשרי, דהיינו שלמד לפי הסדר בכל השנה, וכאן

אהל לאה י"א (עמוד 25)
בראש ספר 'כתב סופר' על התורה

על כל פנים מסכת תמיד

הגאון מו"ה דוד לק"ב זצ"ל י"ב השתדל בכל האפשר לסיים מסכתא ביום לידתו, ואם היו טרדותיו מרובות מאוד, השתדל לסיים על כל פנים מסכת תמיד.

אלף כתב (אות תבג)

...

'יום הולדת' (מ, כ).
לא מצינו בקרב ישראל שחוגגים יום הולדת, ורק מצינו כן בפרעה.

אבל מצינו ברב יוסף כשהגיע לשנת שישים עשה יומא טבא, שנפק מכרת דשני (מועד קטן כח, א עיין שם).

ושמעתי שה'חתם סופר' ז"ל ביום ההולדת שלו, התוודה מושכב לארץ. וסיים מסכת אחת.

על כל פנים נראה, דיש מעלה ליתן הודאה להקדוש ב"ה שהוסיף לו שנים, וכן יוסיף לנו ה' ימים ושנים. וצריכים ליתן הודאה על העבר, ולהתפלל על לעתיד, לזכות לזקנה ושיבה טובה.

וה' ימלא מספר שנותינו, לעסוק בתורה ובעבודתו כל הימים, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

מהר"י שטייף על התורה (וישב אות ק)

חשבון הנפש

בעת ההיא בראש חודש אדר, יום הולדת אבינו [-ה'כתב סופר'] זצ"ל, בהיותו בפעסט י"ג, ציוה למשמשו שלא יניח אדם לבוא לפניו כל היום. והיה רגיל מימי נעוריו, לסיים על יום זה איזה מסכתא. וכל הבאים, חזרו בלא מלאת מבוקשם.

ובא רב גדול אחד מתלמידיו י"ד, ומקורב למשפחתינו, וביקש ליכנס, והגידו לו את אשר ציוה רבו, והיה הדבר לפלא בעיניו, ובע"כ נכנס, והשתומם על המראה, כי מצא את רבו גועה בבכי. ושואלו: רבינו למה אתה בוכה.

ויאמר: דע תלמידי חביבי, היום הזה הוא היום אשר בו נולדתי, והרי אני בן נד שנים, ודן אני את עצמי, ויאמרו המושלים בואו חשבון הנפש, במה עסקתי כל אותן השנים הללו אשר נצבו עלי כמו נד, במה בליתי עיתותי היקרים. ומצאתים בלא תכלית הרבה, אין בי לא תורה ולא חכמה ולא צדקות, ולמה לא אבכה על בילוי ימי אשר אינם חוזרים, ויש לי לבכות מאין הפוגות.

'ניר לדוד', שהביא ממנו כמה פעמים בספר, דברים ששמע בעצמו ממנו. [אך במפתחות שבסוף הספר, תחת שמו, לא צויין לדיבור זה].
י"ב ראה בזה לקמן בדיבור הבא.
י"ד ראה בדיבור הבא.

ועשיתי ביום ההוא, זה היום עשה ה' לי, סיום למסכת פסחים, ואמרתי...
י"א מבנו הג"ר שלמה סופר ז"ל אב"ד דערעטשקע ובערגסאס.
י"ב אולי הכוונה להג"ר דוד לאקנבאך ניימן ז"ל ראב"ד פרעשבורג, בעל מחבר ספר

לאחר שעה קלה נפתחה להם הדלת, והם נרעשו לראות עיניו וצורתו איך שהם מלאים דמעות. וכדרך שאלת תלמיד לרב שאלו לרבם לומר להם פשר דבר, אולי אינו מרגיש בטוב ויש לו יסורים, אז ילכו לקרוא לרופא.

ורבם הרגיע אותם, והשיב להם: דעו נא תלמידי חביבי, היום הזה הוא יום שבו נולדתי, הוא המן שבו יאמרו המושלים בואו חשבון, לעשות חשבון הנפש, ולהתבונן על תכלית ביאתו לעולם הזה. הרי אני בן נד שנים, ודן אני את עצמי, במה עסקתי כל אותן השנים הללו אשר נצבו עלי כמו נד, במה בליתי עיתותי היקרים. ומצאתים בלא תכלית, אין בי לא תורה ולא חכמה ולא צדקות, ולמה לא אבכה על בילוי ימי אשר אינם חוזרים.

אמנם התחזקתי את עצמי, כי על כל פנים מהיום והלאה אני מקבל עלי לעבוד את ה' כדבעי.

וסיים ה'ערוגת הבשם': ראו והתבוננו בתקיפי קדמאי, איך התנהגו ביום הולדת שלהם, אף שכל ימיהם לא עסקו רק בתורה ועבודה וגמילות חסדים. ראו איזה בנים הניח אחריו מורי ורבי, כולם אהובים וברורים...

...

בוכה בדמעות שלישי

איש אחד מעיר אונגוואר סיפר לי כששים שנה לפני זה, מהרב הגאון הצדיק בעל 'אמרי אש', שהיה אב"ד דשם, שבעל הבית אחד נכנס לחדרו

וכשמוע התלמיד את דברי רבו, בכה גם הוא, כי אם בארזים נפלה שלהבת, אשר כל ימיו לא עסק רק בתורה עבודה גמילות חסדים במדה גדולה כל כך, ובכל זאת בוכה ודואג על שנותיו. מה יענו איזובי הקיר, אשר באמת בילו שנותם בבהלה. והלך לחוץ, וסיפר הדבר להעומדים שם.

אהל לאה ^{טו} (עמוד 25)
בראש ספר 'כתב סופר' על התורה

קבלה מכאן ולהבא

ב'תולדות 'ערוגת הבשם' (עמוד תצד) מספר בשם הרה"ח ר' יושע העשיל פריעדמאן ז"ל, מתלמידי ה'ערוגת הבשם', שה'ערוגת הבשם' סיפר לו דברים אלו הנ"ל, מרבו ה'כתב סופר'. וסיפר שהיה זה בשנת תרכט, כשנתהוה הפירוד בין היראים והנעלאגען, ונערכו אסיפות גדולות בנושא זה, וה'כתב סופר' הוצרך להפסיק שיעוריו הקבועים בישיבתו, ונסע לפעסט אודות זה, ושהה שם ימים רבים. ובכל שבוע היו נוסעים כמה בחורים מתלמידי ישיבתו לשבות אצלו על שבת קודש.

וה'ערוגת הבשם' למד אז בפרעשבורג, ונסע יחד עם ריעו הסאקמער רב הג"ר יהודה גרינוואלד ז"ל ^{טו}, שאף הוא למד אז בפרעשבורג, שניהם נסעו יחד לרבם בפעסט.

וכשהגיעו לבית רבם, ורצו ליכנס ליתן שלום, כנהוג, מצאו שהדלת היתה סגורה, ומתוך חדרו שמעו קולות ובכיות נוראות.

^{טו} בעל מחבר 'זכרון יהודה'.

^{טו} מבנו הג"ר שלמה סופר ז"ל אב"ד דערעטשקע ובערגסאס.

וכל צדקותיו ומעשיו הטובים, לא היו נחשבים בעיניו לכלום... והיה חוקר תמיד על מעשי הצדיקים, אולי ישמע איזה עבודה או הנהגה טובה, לעשות אותה. והיה מחפש בכל יום, למצוא מצות ומעשים טובים חדשים. והוסיף תמיד טהרה וקדושה והתלהבות בעבודת הבורא ית"ש...

וכמה פעמים אמר לי ביומא דגנוסיא דילי, דצריך האדם בכל שנה ושנה אשר נותן לו השם ית' החיים והבריאות, להוסיף עבודה ויראה ופרישות והנהגות טובות אשר לא עשאו עד עכשיו, כי לכן האדם נקרא 'הולך', מפני שצריך לילך למעלה בעבודת השם ית'.

וידעתי נאמנה שככה התנהג הוא כל ימי חלדו... להוסיף אומץ, הן בתורה והן בעבודה והן בגמילות חסדים. ועל ידי זה הגיע למדריגות רמות ונשגבות... במעלות הסולם העולה בית אל...

עשרה מאמרות, הקדמת היחקל יצחק'
(מאמר א אות ג)

להרבות בצדקה

ערבי שבתות ראוי להרבות בצדקה, דבו ביום נברא האדם, ולא נברא האדם אלא כדי שיתן צדקה. סימן אלף תרסב י"ח.

בספר 'זהרי חמה' דף כג זה לשונו: ובגין כך (בראשית א, כו) 'נעשה אדם וכו', אקיש גזירה שוה 'נעשה אדם', ושם (רות ב, יט) 'האיש אשר עשיתי עמו', מה להלן 'עשיתי עמו' זו צדקה, כך 'נעשה' זו היא צדקה.

באיזה יום ומצא אותו בוכה בדמעות שלישי.

שאל אותו: מה זה ועל מה זה. ואמר, שהיום נעשה בן שבעים שנה, ואינו יודע איך יוכל ליתן דין וחשבון.

מגדלות מרקחים י"ז (ש"ת אורח חיים סוף סימן לא)

עכשיו שנברא

יפשפש וימשמש במעשיו

בדרך הלצה אולי אפשר להסמיך לזה לדברי הגמרא במסכת עירובין (יג, ב) ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואמרי לה ימשמש במעשיו.

...

יום תשובה

'יום הולדת [את] פרעה' (מ, כ), גם בזמן הזה הרבה נוהגים לחוג יום מולדתם, ובפרט בערי אירופה. ומזה נראה שהוא מנהג קדום. ואנחנו בית ישראל הרבה קובעים אותו ליום תענית ותשובה, כי זהו העיקר ללכת אחר הטוב והמועיל, ולא אחר הערב.

יד משה, להג"ר כלפון משה הכהן ז"ל
אב"ד אי ג'רבה (בפרשתינו - וישב אות סג)

להוסיף הנהגה טובה חדשה

וזאת ראיתי בעיני אצל מרן אאמו"ר נ- הרב הקדוש בעל 'אמרי יוסף' זצ"ל הכ"מ, שהיה פוסל את העבודה הראשונה, וכל עבודתו התמימה ותורתו הטהורה

^{י"ז} להצעהלים רב הג"ר לוי יצחק ז"ל בנו של ה'ערוגת הבשם'.

^{י"ח} הספר הוא קיצור וליקוט מספר 'מעיל צדקה' לבעל ה'שבט מוסר'.

וחלק זה הוא משם (אות אלף תרסב).
זה לשונו שם:

הודאה על העבר ובקשה על העתיד ב'מודים דרבנן'

כדאי לכוון ביום זה ב'מודים דרבנן', באומרו: 'ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייטנו וקיימתנו, בהודאה על העבר. ובקשה על העתיד: 'כן תחיינו ותקיימינו'.

...

עליה לתורה

'שהחיינו' ליום הולדת רבו

ונהירנא בהיותי משובתי שבת אצל אדמו"ר הקדוש מסטרעטין שליט"א במרחץ לאבין, ראיתי ביום ב תצא ט אלול, שעלה לתורה. ושאלתי מה זאת, הלא הכל מודים דבשבת נתנה תורה, ואין דרכו בכך. ואמרו לו כי ביום זה תתחדש כנשר נעוריו לאורך ימים טובים ושנות חיים יסיפו לו משמים.

ואחר כך אכל פרי, ודמותי שהיה וואנשקיל, ולקחתי ממנו על ברכות

עם זה לקיים 'והלכת בדרכיו' מה הוא רחום אף אתה רחום. וזהו הטעם של המנהג בכל ישראל לחלק צדקה לעניים בערב שבת, מלבד הטעם הפשוט שהוא כדי שיהיה להם להוצאת שבת, יש לומר עם האמור, דכיון שלא נברא האדם אלא כדי שיתן צדקה, לכן ביום שנברא, דהיינו יום ששי, מרבה בצדקה לעניים.^ט התשובה שם נסובה על ברכת 'שהחיינו' בהגיעו לגיל שבעים, וכתב שלא מצא ברכה מיוחדת לגיל זה, אך יודע על אנשי מעשה המברכים על פרי חדש בכל שנה ביום הולדתם.^כ להג"ר יוסף הכהן שווארץ ז"ל.

ומה טוב דכל אחד יהיה לו לזכרון יום שנולד, בכמה לחודש פלוני. ואותו היום, איש יומו, יהיה מרבה בצדקה כדי יכלתו, כי לכך נוצר, ויזכה לעשותו עוד רבות בשנים בריוח ולא בצער.

צדקה לחיים, פאלאג'י (מערכת ע, אות תקנה)

'שהחיינו'

כבר... מו"ח הגאון נ"י [נ- הרב אליעזר דייטש ז"ל אב"ד באניהאד בעל מחבר 'תבואות השדה'], השיב בזה י"ט...

יודע אני שיש איזה אנשי מעשה, שבכל שנה כשמגיע יום הולדת אותם, שמהדרין לברך 'שהחיינו' על איזה פרי או בגד חדש... ביום לידתם וודאי מהראוי ליתן שבח והודאה לשמו הגדול ית'...

גנזי יוסף ^כ (סימן ד אות ב)

ושיעור הכתוב כך הוא, 'נעשה אדם', כלומר נעשה עשיה ובריה שיתן צדקה. כי בנתינת הצדקה יקרא 'אדם'. וכיצד נקרא 'אדם', 'בצלמנו', עשיר כדמותינו עני שיגמל זה עם זה. ועם המצוה הזאת 'וירדו בדגת היום ובעוף'. א"ה כיון שהקדוש ב"ה לא ברא את העולם כי אם על צד החסד, דכתיב (תהלים פ"ט, א) 'כי אמרתי עולם חסד יבנה', כי הנה מדת הטוב להטיב, וברא את עולמו כדי להטיב עמהם, וכיון שהוא יתברך ברא עולמו לעשות צדקה עם בריותיו כמדובר, גם ברא את האדם כדי שיעשה צדקה זה

'שהחיינו', ונתכוונתי גם על חידוש
השנה לרבינו הקדוש...

שו"ת הד"ר (סימן יח, הספד על מרן מהר"י זי"ע מבעלזא)

בירך על הכוס

ששמעתי מאאמו"ר ז"ל שלמד אצל
הגה"ק רבי מרדכי לייב ווינקלער אב"ד
מאד, בעל ה'לבושי מרדכי' זי"ע, ופעם
בסעודה שלישית הכריז ה'לבושי
מרדכי' שהיום הוא בעצמו יברך ברכת
הזימון לכבוד יום הולדתו שחל באותו
היום כ"א.

פניני תורה וחסידות (נשא, 'פנינים ועובדות' אות מג;
עמוד עו - עז)

התפלל לפני התיבה לעשות איזה דבר טוב

כנהוג אצל הרבה צדיקים, כנראה
היתה גם דרכו בקודש של הרב הקדוש
משינאווא זי"ע להתפלל בעצמו מנחה
של ערב שבת לפני התיבה.
ביום ג פרשת משפטים, כה בשבט שנת
תרמב, התקיימה בעיר לעמבערג
אסיפת הרבנים גדולה ומפורסמת

כ"א וממשיך לספר שם:

אחד מהמסובים שלא היה בר דעת גדול,
הביע תמיהתו בקול: והרי אמרו נוח לו
לאדם שלא נברא משנברא, ואם כן
לשמחה מה זו עושה.

באותה מסיבה ישב גם הגה"צ רבי חיים
צבי עהרנרייך זצ"ל בעל ה'קצה המטה'
על ספר 'מטה אפרים', שהיה תלמיד חכם
מופלג, ודומ"ץ בעיר מאד, והיה כפוף
ונכנע לרב העיר ה'לבושי מרדכי' עד
להפליא.

ובשמעו דברי אותו מתמיה, נענה ואמר:
הרי הוא תוספות מפורש, דזהו דווקא

שקראה חברת 'מחזיקי הדת', כדי לדון
בענינים גורליים שעמדו על הפרק כ"ב.

מרן מהר"י זי"ע [מבעלזא], שעמד
בראש קוראי האסיפה, הגיע כבר כמה
שבועות לפני מועד האסיפה, כדי
לפעול ולהפעיל למען הצלחתה, וככל
הנראה גם הרב הקדוש משינאווא
זצ"ל הגיע לשם כבר בשבוע שלפני
האסיפה.

בליל שבת קודש התפללו הצדיקים
בצוותא חדא, באחד מבתי כנסת
הגדולים.

מקורבי מרן זי"ע חפצו שרבים יתפלל
מנחה בערב שבת, אך ידעו שיתכן הוא
שהרב הקדוש משינאווא זי"ע יקדים
לבוא לבית המדרש, וחששו שירצה גם
הוא להתפלל, לכן טכסו עצה בדבר,
והניחו את סידור התפילה של מרן
זי"ע, על העמוד של השליח ציבור, כדי
לרמוז בכך שהעמוד 'שייך' להרבי
מבעלזא.

אכן, כפי שחששו כך היה, הרב הקדוש
משינאווא הגיע לבית המדרש מוקדם,

בסתם אנשים, מה שאין כן צדיק, אשרי לו
ואשרי לדורו.

כ"ב ראה בהערה שם (הערה מד), שחישבו
ומצאו שמדובר באסיפה זו, ודלא כמו
שמסופר במקומות אחרים, שמדובר
באסיפה שנערכה בלאנצהוט, כי היא
נערכה בימי הספירה, ולא בימי יום
הולדתו של השיניעווא רב זי"ע. וגם לא
שמדובר באירוסי הצעשינוב' רב, עם
בתו של מרן זי"ע, כי זה היה בשנת תרמג,
ואז חל הולדתו ביום שני, ולא בערב שבת
קודש.

ואילו תאריך אסיפה זו מתאים עם יום
הולדתו בכא שבט, שהיתה סמוכה
להאסיפה.

ליל ניטל - לידתו של

אותו האיש

לפי המנהג שמימי קדם קדמתה, נוהגים שלא ללמוד בליל לידת אותו האיש, גם אם אירע בו לילה שקודם יום המילה נמנעים התלמידי חכמים לילך בבית הנער לעשות הלימוד הנהוג כנ"ל.

ולא דבר ריק הוא, כי שמעתי שעשו כן הרב המפורסם החסיד והמקובל כמוה"ר רבי דוד כ"ץ ז"ל זי"ע ואחיו הגאון פאר דורנו כמוה"ר רבי ישמעאל כ"ץ ז"ל זי"ע כה. ומרגלא בפיהם לומר, דטעמא דמלתא הוא, משום לא תחסום שור בדישו' (כי תצא כה, ד), דהיינו שבעת שליטת הקליפה ותגבורת שלה, אין להתנגד כנגדה בקדושה ולבקש להשפילה, אלא אדרבא שבקיה לרוי'א דמדנפשיה נפיל כו.

ואף שאין דבריהם צריכים חיזוק, פוק חזי מה שאמרו רבותינו ז"ל כי יום לידת האדם הוא מסוגל לו, יומא טבא לגו, שגם מלאך מזלו ברקיע נוצח ועולה וכו'. ... הנה כי כן גם זה לעומת זה עשה האלקים בבני אדם שנטמאו בטומאה ובצילה הם יושבים, ודאי ביום הולדת שלהם היא מתעוררת בכל תוקף ואמוץ יותר משאר ימות השנה, ואין לחסום פיה ולבטל כוחה וכו'...

ברם משמרת חצות לילה אינם זזים ממנהגם הטוב לנדד שנה מעיניהם גם

כה בעל מחבר שאלות ותשובות זרע אמת.

כו שבקא לרוי'א דמדנפשיה נפיל, לשון הגמרא בשבת (לב, א), ופירש רש"י (ד"ה שבקיה) לרוי'א - לשיכור, אינך צריך להפילו שהוא יפול מאליו.

ונגש מיד אל העמוד, ובראותו את הסידור על העמוד, פתחו וראה שהוא של מרן, אך הוא לא נרתע מכך, אלא נישק את הסידור והניחה על השולחן הסמוך, והתחיל להתפלל בקול יהודו לה' כי טוב'...

בליל שבת קודש ערכו הצדיקים שולחנם הטהורים בנפרד. וסיפר הרה"צ רבי טוביה ליפשיץ מבריגל זצ"ל כג, שהלך אל הטיש של הרב הקדוש משינאווא. במהלך הטיש שמע מפי קדשו של הרב הקדוש משינאווא שדיבר כמתנצל על כך שהזיז את סידורו של מרן.

ואמר: הסיבה שהזזתי היום את הסידור של הרב מבעלזא, הוא, כי חשבתי לעצמי, אכן קדם הבעלזער רב יש לי דרך ארץ, אולם האם גם לסידור שלו צריכים לנהוג בדרך ארץ?

והגם שלכאורה, מה היה איכפת לי שמחותני הבעלזער רב יתפלל מנחה, אלא היום היה יום ההולדת שלי כה, וחז"ל אמרו (עירובין יג, ב) נמנו וגמרו נוח לו שלא נברא משנברא, ועכשיו שנברא, יפשפש במעשיו. נמצא, שכלל אינו דבר טוב להיוולד לזה העולם. לכן רציתי לכל הפחות לעשות איזה דבר טוב ביום הולדתי, ולהתפלל לפני העמוד.

הארי שבחבורה (עמוד שער - שעה)

כג בנו של הרב הקדוש רבי משולם זלמן יהונתן זצ"ל, בנו של הגה"ק רבי אריה ליבוש זצ"ל בעל 'אריה דבי עילאי'.

כד נולד ביום כא שבט תקעה, ויום הולדתו חל אז באותה שנה ביום שישי ערב שבת קודש.

שלא יצטרך להשקותו ולהאכילו חמץ בפסח, והמתינה לגמלו עד יום אחר פסח, שנודמן ביום שמחת מילתו. ונצטרפו ב' שמחות ביום אחד, על כן עשה משתה גדול יותר משאר ימי 'הגמל', וק"ל.

תורת משה השלם - חתם סופר (וירא)

...

חכם אחד הגיד לי, כאשר נשאל ע"ד א' שלא מלאו לבנו רק י"ג שנים בלי יום אחד, פסק הוא שלא יעלה לתורה בשבת ההוא, לחוש לאותן השיטות, ועוד כי ביום השבת הבא הי' יום המילה ויעלה ביום ההוא לתורה. וחזקתי דבריו על פי שראיתי בשו"ת מהרש"ל (סימן ע) שמה דאמרו חז"ל [ירושלמי מסכת מועד קטן ג, ד] נולד בן זכר במשפחה נתרפאה כל המשפחה, היינו נימול בו, הרי דהמילה נקראת לידה, ואם כן באותו יום, יום הולדתו.

שיח יצחק - ווערבוי (שו"ת סוף סימן פג)

סעודה בכל שנה ביום המילה

תפלה מה'בן איש חי

ויש נוהגין לעשות בכל שנה את יום הלידה ליום טוב, וסימן יפה הוא, וכן נוהגים בביתנו.

ושמעתי, שיש מקומות נוהגים לעשות בכל שנה סעודה ביום שנכנס בו האדם בבריתו של אברהם אבינו.

ומנהג יפה הוא, וערב לי מאד, אך לא נהגנו בזה בביתנו.

נתרפאה כל המשפחה, והכנסתו לברית היא לידתו, דהא גר במילתו אמרינן כקטן שנולד דמי.

בלילה הנזכרת, והולכים בבית הילד הנימול למחר להגות בתורת ה', אך אינם מתחילים לימודם עד אחר חצות, כי אז הטומאה מתמעטת והולכת ואינה עוד בכוחה כמו קודם.

זכר דוד רבי דוד זכות זצ"ל ממודינא

(מאמר א פרק ל)

יום המילה בכל שנה

לחוג יום הולדת ביום המילה

אזכיר מה שמצאתי בכתבי מו"ח הגה"צ ז"ל [נ- רבי משה שטרן, אב בית דין פולין-ריסקיווא], בשם החתם סופר ז"ל, דאין לישראל לחוג יום מולדתו, כי אם את יום שנכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

שו"ת אפרקטא דעניא (סימן קכג ד"ה ואגב)

אברהם אבינו עשה סעודה ליצחק ביום המילה בכל שנה

'ביום הגמל את יצחק' (בראשית כא, ח), חכמינו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק כט) דרשו 'ביום ה"ג' דהיינו ביום שמיני 'מל', אז עשה משתה.

וצריך עיון, הא פשטיה דקרא לא מיירי מיום המילה.

ונראה, ביום מילתו עשה סעודה, וכן בכל שנה, כדרך שהמלכים עושים ביום הולדת את פרעה, כן עשה אברהם אבינו ע"ה בכל שנה ביום מילתו של יצחק, שהוא יום אחרון של פסח בחוצה לארץ. שהרי ביום ראשון של פסח נולד, והנה הניקתו כד חודש מיום ליום, וכלה זמן ההנקה ביום א של פסח, ולא רצתה לגמלו בפסח,

¹⁰ זה לשון המהרש"ל שם: כמו שאמרו רז"ל בירושלמי (מועד קטן ג, ז) מת אחד במשפחה ידאגו כל המשפחה נולד בן זכר

בבשרינו, ועל תורתך שלמדתנו, ועל חוקי רצונך שהודעתנו, ועל חיים ומזון שאתה זן ומפרנס אותנו.

אנא ה', לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי, ותמשוך עלי מחשבות קדושות וטהורות, זכות ונכונות, ויהיה לי לב שמח בעבודתך תמיד, ותעזרני על דבר כבוד שמך, מעתה ועד עולם, אמן כן יהי רצון.

בן איש חי (שנה ראשונה ראה אות יז)

סיים ספרו ביום הכנסו לברית

וציין זאת

בראש ספר זרע אפרים' להג"ר אפרים זלמן מרגליות ז"ל על הפסיקתא, נדפס בזה הלשון:

אלה דברי הגאון המחבר ז"ל, אשר כתב בסוף הספר.

ותהי השלמתו בעזרת רוכב שמים, אור ליום ואו, ב דחנוכה, שנת חמשת אלפים תקפח לפ"ק, בראד, ביום שנכסתי לברית בשנת ועשית הטוב והישר [תקכא] לפ"ק. וברחמי ורוב חסדיו הגיעני לזמן הזה, ויצאתי במדת ימי ממדת דין לרחמים, וחכיתי לה' אזכה ואחיה ואירש טובה וברכה לשני ימות המשיך ולחיי העולם הבא...

...

מ' בעהט
נישט רעדן ביים דאווענען

לעילוי נשמת הרה"ח ר' אליעזר ליפא
ב"ר יהושע העשיל איזנשטיין ז"ל
מקריסטנפלי
עוד הסתופף בצל מרן מהרי"ד זי"ע
נלב"ע בסיביר ליל שני של חנוכה תשב
לפ"ק, ושם נטמן תנצב"ה

הארות והוספות יתקבלו בברכה, לזיכוי

הרבים 3690yb@gmail.com

ורק אנא עבדא, נהגתי לומר בכל שנה ושנה, ביום שנכנסתי בבריתו של אברהם אבינו בקשה זו:

רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך, כי בהיום הזה, שהוא יום כך לחדש פלוני, שהוא היה יום שמיני ללידתי, נכנסתי בבריתו של אברהם אבינו עליו השלום, בשנה הראשונה שנולדתי בה, וקיים בי עבדך אבי מצות מילה ופריעה, כאשר צוית אותנו בתורתך הקדושה. ונתגלה הכלי השלישי של היסוד האמיתי, הנקרא קודש קדשים, ויצא אורו, ונתבטלה אחיזת החיצונים, ונתחברו שמונה ושבעים אורות החסדים, עם שמונה ושבעים אורות הגבורות, ונתמתקו אורות הגבורות באורות החסדים.

אנא ה', למען שמך הגדול, ולמען רחמיך וחסדיך, תעזרני ותסייעני לשמור אות ברית קודש, אשר חתמת בבשרנו, ותצילני מכל חטא, ומכל הרהורים רעים ומחשבות פגומות, ותצילני מכל פגם הברית הן במחשבה, הן בדבור, הן במעשה, הן בחוש הראות, הן בחוש השמיעה, הן בשאר חושים, ובכולם אהיה טהור בקדושת הברית, בלי שום פגם והרהור רע כלל. ותזכני שאתגבר על היצר הרע, ותהיה מחשבתי קשורה ודבוקה בקדושתך תמיד.

כי ברחמיך הרבים בחרת בנו מכל האומות, ורוממתנו מכל הלשונות, והבדלת אותנו מכל טומאותיהם ותועבותיהם, ככתוב בתורתך, 'ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי'. נודה לך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, על שהוצאתנו מארץ מצרים, ופדיתנו מבית עבדים, ועל בריתך שחתמת